

TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMA; HÄIRINNÄN, KIUSAAMISEN JA VÄKIVALLAN VASTAINEN SUUNNITELMA

Sisällys

Johdanto	1
Ennaltaehkäisevät toimet, yleisellä tasolla:.....	2
Puuttumisen toimet, yleisellä tasolla:	2
1. Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä	2
2. Vastuuhenkilö & työryhmä	3
3. Määritelmä/ käsitteet /tunnusmerkit	3
4. Lait	5
5. Selvitys nykytilasta	5
6. Seuranta ja arviointi.....	7
7. Tiedottaminen ja jalkauttaminen	7
8. Lisätiedot ja muut huomiot.....	7
Häirinnän puuttumisen lomake	8

Johdanto

Rauman perusopetuksen ja lukion opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy päihdesuunnitelma, tasa-arvon ja yhdenvertaisuussuunnitelma; kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan vastainen suunnitelma, kriisi-, uhka, ja vaaratilanteiden varalla suunnitelma sekä läsnäolon vahvistamisen malli. Suunnitelmassa näiden kaikkien osasuunnitelmien johdanto on sama ja se määrittelee ennakoivan työn sekä puuttumisen toimet, yleisellä tasolla, jotka kuuluvat jokaisen yhteisöön kuuluvan tehtäviin. Tässä suunnitelmassa termillä koulu viitataan myös esiopetusyksiköihin ja lukioon ja termillä oppilas viitataan myös lapsiin ja lukion opiskelijoihin. Termillä opetuksen järjestäjä viitataan myös koulutuksen järjestäjään.

Osasuunnitelmissa kuvataan lyhyesti kunkin suunnitelman osalta tilanteisiin varautuminen, toimintatavat sekä toimintavalmiuden harjoittelu. Kokonaisuudessaan nämä suunnitelmat sisältävät tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako seuraavien väliotsikoiden mukaisesti: vastuuhenkilö ja työryhmä, määritelmä ja keskeiset käsitteet, määräävät lait, selvitys nykytilasta, toimenpiteet, seuranta ja arviointi, tiedottaminen ja jalkauttaminen sekä muut mahdolliset huomiot ja tarkennukset. Suunnitelmat löytyvät peda.net:istä.

Opetuksen järjestäjän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmapohja on hyväksytty sivistysvaliokunnassa 24.5.2023. Oppilaitoskohtaiset suunnitelmat liitetään osaksi lukuvuosisuunnitelmaa, jotka käsitellään valiokunnassa vuosittain.

Ennaltaehkäisevät toimet, yleisellä tasolla:

Kouluissa pyritään luomaan ilmapiiriä, joka tukee määrätietoista, kohdennettua ja järjestelmällistä ennaltaehkäisevää työtä. Yhteisöllinen hyvinvointi kuuluu kaikille yhteisöön kuuluvien tehtäviin. Sitä voidaan tehdä arjessa lisäämällä osallisuutta sekä kehittämällä yhteistoimintaa ja tunne- ja vuorovaikutustaitoja niin oppilaiden kuin henkilökunnan osalta ja vahvistamalla yhteistyötä mm. kodin ja koulun välillä. Hyvinvoinnin mittaaminen ja konkretisoiminen ohjaavat toimintaa oikeaan suuntaan. Ennaltaehkäisevänä toimenä sovitaan yhteisistä säännöistä, jokaisessa yhteisössä (ryhmä, luokka, koko yhteisö) ja niiden tiedottamisesta kaikille.

Puuttumisen toimet, yleisellä tasolla:

Kun havaitaan joitain ongelmia oppilaan omassa tai oppilaaseen kohdistuvassa käytöksessä, on jokainen aikuinen osaltaan vastuussa toiminnasta ja näin velvollinen puuttumaan sekä ilmoittamaan epäilystä. Näihin tilanteisiin on tärkeää olla selkeät toimintamallit, jotka ovat tiedossa kaikilla koulun henkilökunnalla. Yleisesti puuttumisen toimet ovat aina samankaltaiset; Tilanteen tullessa kohdalle, keskustellaan oppilaan kanssa. Jos tilanne vaatii, ollaan matalalla kynnyksellä yhteydessä myös oppilaan huoltajiin. Konsultointi tulisi myös hoitaa matalalla kynnyksellä, joko opiskeluhuoltopalveluiden tai muiden toimijoiden kanssa. Jos aiemmat toimet eivät ole riittävät tai tapahtunut todetaan vakavaksi, tulee ottaa yhteyttä sosiaalihuoltoon, lastensuojeluun ja/tai poliisiin.

1. Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan oppilaan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhuoltopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Pohjan tälle on luonut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden täydennykset (63/011/2015 ja 866/2017) sekä lukion opetussuunnitelman perusteet (LOPS2016), jotka sisältävät velvoitteen koulukohtaisten toiminnallisten yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien laatimisesta. Lukiossa on vuoden 2016 ja kaikissa perusopetuksen kouluissa vuoden 2017 alusta lähtien pitänyt olla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmat. Tämän suunnitelman yhteyteen lisätään vuodesta 2023 lähtien suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Koulujen arjessa huolehditaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta, jotta jokaisen olisi hyvä työskennellä koulussa. Suunnitelman näkökulmana tulee olla kaiken syrjinnän tunnistaminen, ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen sekä sukupuolten tasa-arvoisuus, sukupuolen kokemisen ja määrittelyn moninaisuuden huomioiminen sekä seksuaalisen ja muun häirinnän ennaltaehkäisy.

Perusopetuksessa ja lukiossa on ensisijaisesti huomioitava lapsen/nuoren etu. Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus ja jossa työrauha sekä opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Tämän varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista koulujen kanssa. Kaikki koulu yhteisön jäsenet ovat vastuussa turvallisesta, positiivisesta ja kiusaamattomasta ilmapiiristä.

Tekstin mukana olevat siniset laatikot ovat koulukohtaisen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyöskentelyn pohja. Niihin kirjataan kouluittain ajankohtaiset selvitykset, suunnitelmat ja toimenpiteet. Tummennetut otsikot tulee säilyttää ja sinisen tekstin tilalle tulee koulukohtainen tieto. Suunnitelman on hyvä olla ytimekäs. **Tarkoituksena ei ole vain tuottaa asiakirjaa vaan muuttaa toimintakulttuuria ja saada koko henkilöstö sitoutumaan siihen.**

Koulun nimi: kirjoita tähän teidän koulun nimi

2. Vastuuhenkilö & työryhmä

Kuten edellisessä kappaleessa kerrottiin, ovat kaikki koulu yhteisön jäsenet vastuussa tasa-arvoisesta ja yhdenvertaisesta koulu yhteisöstä. Kuitenkin työlle on määriteltävä vastuuhenkilö sekä työryhmä, joka suunnittelee toimintaa. Rehtori on oppivelvollisuuslain §29 ja lukiolain §21 mukaan velvollinen laatimaan suunnitelman siitä, kuinka oppilasta suojellaan väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toteuttaa suunnitelma ja valvoa sen noudattamista, osana opetus suunnitelmatyötä. Myös kaikilla lasten ja nuorten kanssa toimivilla, henkilöstöön kuuluvilla, on lakiin perustuva velvollisuus tehdä rikosilmoitus alaikäiseen lapseen kohdistuneesta seksuaalittai pahoinpitely rikoksesta. Jättämällä tekemättä rikos ilmoituksen Lastensuojelulain 25§ tarkoittamista teoista, rikkoo itse omaa virkavelvollisuuttaan.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyön vastuuhenkilöt:

- *Kuka/ ketkä vastaavat koulullanne yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyöstä?*
- *Ketkä kuuluvat työryhmään?*
- *Onko työlle suunniteltu valmis prosessi?*
- *Onko ryhmässä edustajia sekä henkilöstöstä että oppilaista, eri-ikäisiä ja eri sukupuolten edustajia sekä mahdollisia vähemmistöjen edustajia?*

3. Määritelmä/ käsitteet /tunnusmerkit

Alla määriteltynä keskeisimmät, tähän suunnitelmaan liittyvät käsitteet:

- **Tasa-arvo** tarkoittaa, että sukupuolesta riippumatta kaikilla on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen. Opetuksen, tutkimuksen ja oppiaineistojen tulee tukea tämän lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen.

- **Yhdenvertaisuus** tarkoittaa, että kaikkia kohdellaan yhdenvertaisesti. Koulutuksen järjestäjän velvollisuus on edistää yhdenvertaisuutta ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi.
- **Syrjinnällä** tarkoitetaan yhdenvertaisuuslain §6 mukaan:
 - **Välitöntä syrjintää**, kun jotakuta kohdellaan, on kohdeltu tai kohdeltaisiin epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta vertailukelpoisessa tilanteessa.
 - **Välillinen syrjintä** on sitä, kun näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa jonkun erityisen epäedulliseen asemaan muihin vertailun kohteena oleviin nähden, paitsi jos säännöksen perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.
 - Yhdenvertaisuuslaki kieltää syrjinnän 14 syyn perusteella, jotka ovat ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen tai muu henkilöön liittyvä syy.
 - Tasa-arvolaki §7 kieltää syrjinnän sukupuolen ja sukupuolen ilmaisun perusteella.
- **Häirintä ja kiusaaminen** ovat tekoja, joita on vaikea erottaa toisistaan. Häirintä on yleensä yksittäistä, kun taas kiusaaminen usein toistuvaa ja tahallaan aiheutettua. Häirintä on kuitenkin vakava, aina tutkittava teko.
 - **Häirinnällä** tarkoitetaan yhdenvertaisuuslain §14 mukaan käyttäytymistä, jolla pyritään loukkaamaan henkilön ihmisarvoa tai joka johtaa siihen. Käyttäytyminen luo kielletyn syrjintäperusteen yhteydessä halventavan, nöyryyttävän, uhkaavan, vihamielisen tai aggressiivisen ilmapiirin.
 - **Koulukiusaamisella** tarkoitetaan koulussa tai koulumatkalla tapahtuvaa henkistä tai fyysistä väkivaltaa, jossa tarkoituksellisesti pyritään vahingoittamaan toista osapuolta. Se poikkeaa leikistä tai tasavertaisesta nahistelusta ja kohdistuu yleensä toistuvasti samaan oppilaaseen, joka on alistetussa asemassa. Kiusaaminen voi olla yksilöiden välistä tai yhteisöllistä toimintaa, johon usein kuuluu sanallista (uhkaamista ja pilkkaamista), fyysistä (tönimistä, potkimista, lyömistä) tai sosiaalista (välinpitämättömyyttä, eristämistä, yksin jättämistä) kiusantekoa. Kiusaajia voi olla yksi tai useampia, mukana olevia, yllyttäjiä tai hiljaa hyväksyviä
- **Väkivalta** ja sen kaikki muodot ovat turvattomuutta lisääviä tekoja, joita ei voida hyväksyä kouluissa. Väkivaltaa ilmenee monissa muodoissa. Väkivaltaa voi olla henkistä (loukkaamista sanoilla tms.) tai fyysistä (lyöminen, potkiminen jne.). Kaikki väkivalta vahingoittaa toista ihmistä ja voi aiheuttaa vakavia vaurioita. (mieli ry.)

4. Lait

Monet eri lait ohjaavat toimintaa koulussa. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon näkökulmasta toimintaa ohjaavat **yhdenvertaisuuslaki** ja **tasa-arvolaki**. Kiusaaminen voidaan jossain tilanteissa nähdä **rikoslain** mukaan myös rikoksena <https://poliisi.fi/koulukiusaaminen-voi-olla-rikos>. Ja **Lastensuojelulaki** ohjaa mm. lapsiin kohdistuvista rikoksista ilmoittamista.

- Lasten ja nuorten kanssa toimivalla henkilöstöllä on lakiin perustuva velvollisuus tehdä rikosilmoitus alaikäiseen lapseen kohdistuneesta seksuaali- tai pahoinpitelyrikoksesta. Jättämällä tekemättä rikosilmoituksen, rikkoo itse omaa virkavelvollisuuttaan.
- Ilmoitus on tehtävä välittömästi, kun tieto teosta on saatu ja kiusaamiseen tulee reagoida heti ja se tulee keskeyttää välittömästi.
- Virkatoimintaan kuuluu harkintavalan käyttäminen. Ilmoitusvelvollisuutta pohdittaessa on aina syytä huomioida lapsen ikä ja kehitystaso
- Pahoinpitelyn tunnusmerkistön täyttävän teon osalta ilmoitusvelvollisuus syntyy. Epäselvissä tilanteissa konsultoidaan viranomaisia.
- Henkinen väkivalta voi jossain tapauksissa täyttää pahoinpitelyn tunnusmerkistön. Tällaisia tekoja ovat usein: eristäminen, vähättely, aliarvioiminen, nimittely, yllyttäminen itsemurhaan sekä erilaiset ilmeet, eleet ja merkit, joilla halvennetaan toista.
- Tällaiset teot vaarantavat helposti lapsen ja nuoren kasvua ja kehitystä, joten näihin tekoihin puututaan lastensuojelulain velvoittaman lastensuojeluilmoituksen kautta.

5. Selvitys nykytilasta

Opettajalla ja/tai rehtorilla on velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta, niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan tai sellaista lähiympäristössään muuten näkemään/kohtaamaan joutuvan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan oppilaan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhuoltopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Rauman kouluissa kiusaamisen ennaltaehkäisyssä sekä puuttumisessa noudatetaan Kiva Koulu – menetelmää. Koulut kirjaavat omat Kiva –toimintatapansa koulukohtaisiin tietoihin.

! Mikäli oppilas on välittömässä vaarassa tai asiasta keskusteleminen huoltajan kanssa voisi aiheuttaa vaaratilanteen oppilaalle, on tilanteen mukaan ilmoitettava poliisille tai tehtävä lastensuojeluilmoitus. Samalla tavalla toimitaan, mikäli on kysymyksessä oppilaan altistuminen perheenjäsenen tai lähiomaisen mielenterveysongelmille.

Selvitys nykytilasta:**Selvitys koulun tilanteesta:**

- *Miten koulun nykyistä tilannetta on selvitetty ja minkälaisia asioita on ilmennyt?*
- *Kartoitetaanko oppilaiden ja henkilökunnan näkemyksiä siitä, miten suunnitelma toteutuu koulussa ja mitä he haluaisivat siihen liittyen muuttaa (menetelminä mm. kyselyt, kirjoitelmat, keskustelut, videointi, draama, pelit)?*
- *Minkälainen on koulun ilmapiiri?*
- *Miten tämä suunnitelman toteutuu:*
 - o *opetuksessa?*
 - o *arvioinnissa?*
 - o *opetusmateriaalien valinnassa?*
 - o *opinto-ohjauksessa?*
 - o *oppilasvalinnassa?*
 - o *Valinnaisaineryhmissä?*
- *Miten koulussanne huomioidaan sukupuolten oppimiserot?*
- *Miten yleistä koulussanne on sukupuoleen perustuvan ja seksuaalisen häirinnän kokeminen?*
- *Miltä fyysinen ympäristö näyttää sukupuolinäkökulmasta?*
- *Mitkä asiat edistävät/ estävät suunnitelman toteutumista koulussanne?*

Tavoite työskentelylle:

- *Millainen on ajatuksenne omasta, tämän suunnitelman mukaisesta koulustanne?*
- *Tähän voitte lyhyesti kuvata ne periaatteet, jotka ovat teille koulussanne tärkeitä.*

Toimenpiteet edistämiseksi: (koulu- ja luokka/ryhmä- sekä yksilötasolla)

- *Miten aiotte koulussanne edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, purkaa sukupuolittuneisuutta ja puuttua edellisessä kohdassa ilmenneisiin epäkohtiin?*
- *Realistista on ottaa toimenpiteiksi 1-2 asiaa kerrallaan, jotta ratkaistavaksi ei tule liian montaa asiaa kerralla.*
- *Mielellään tähän kohtaan kirjataan arkipäiväisiä tekoja, kuten teema-päiviä, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa tukevien oppimiskokonaisuuksien tekemistä ja oppiainesisältöjä, tasa-arvoa huomioivia ryhmäjaollisia asioita, toimia poikien oppimistulosten parantamiseksi, huomioidaan koulun arjessa (esim. lomakkeissa/kyselyissä) oppilaiden ja perheiden sukupuolisen moninaisuuden*
- *tai miten aiotte viettää tasa-arvon päivää koulullanne 19.3. tai syrjinnän vastaista viikkoa (12).*
- *kiva –toiminnan koulukohtainen toimintamalli*

6. Seuranta ja arviointi

Asettamalla työlle selkeitä tavoitteita ja seuraamalla säännöllisesti tuloksia, voidaan havainnoida työn etenemistä. Tällöin suunnitelman päivittäminen ja toimenpiteiden kehittäminen tapahtuvat havaittujen syiden pohjalta. Tätä itsearviointia koulujen osalta tulisi tehdä opiskeluhuoltoryhmissä, koko suunnitelman osalta. Ryhmässä voidaan seurata myös häirintäprosessien määriä, yleiskatsauksena koko vuoden tapauksista. Niiden pohjalta on hyvä suunnitella jatkotoimenpiteitä. Kiusaamistapauksia seurataan aina tapauskohtaisesti.

Apuna seurannassa ja arvioinnissa voi hyödyntää valmiita tietoja, kuten:

- Kouluterveyskyselyiden tulokset
- Someturvalta saadut tiedot

Seuranta ja arviointi

- *Kuinka usein ja millä tavoin tilannetta työstetään ja seurataan?*
- *Aiemmin suunniteltujen toimenpiteiden tuloksellisuuden ja yhdenvertaisuus ja tasa-arvotyön kokonaisuuden edistymisen arviointi*

Suunnitelma tulisi päivittää ja tilannetta/tilanteen edistymistä arvioida vähintään vuosittain

7. Tiedottaminen ja jalkauttaminen

- Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä. tiedot laajemmin.
- Suunnitelmaa jalkautetaan kouluille opastusvideon avulla.
- Koulujen tulee jalkauttaa suunnitelma omaan yhteisöönsä
- Suunnitelma pyritty laatimaan osallistavaksi, jotta koulut perehtyvät siihen ja näin omaksuvat
- Vastuu jalkauttamisesta on rehtorilla, toteuttamisvastuu on koko henkilöstöllä

Tiedottaminen ja jalkauttaminen

- *Miten yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo työstä, toimenpiteistä ja tuloksista tiedotetaan henkilöstöä, oppilaita, huoltajia ja mahdollisia yhteistyökumppaneita?*
- *Miten suunnitelma jalkautetaan toimenpiteitä osaksi arkea?*

8. Lisätiedot ja muut huomiot

- Seksuaalista hyväksikäyttöä, pahoinpitelyä tai sitä vakavampaa henkeä ja terveyteen kohdistuvaa rikosta epäillessä ilmoitus on tehtävä lastensuojeluviranomaisten lisäksi myös suoraan poliisille. Lapsen kohdistuvasta rikosepäilystä voi ilmoittaa poliisille THL:n lomakkeella, joka löytyy osoitteesta: https://thl.fi/documents/647345/2637086/Ilmoituslomake_lapsen+kohdistuneesta+rikosepäilystä+versio+2016.pdf/14047add-676e-4909-9f62-e64e68bae944

- Lomake toimitetaan huolellisesti täytettynä osoitteeseen: **LOUNAIS-SUOMEN POLIISILAITOS, Porin poliisiasema, PL 38, 28101 PORI.**
- Satakunnan ankkuritiimien konsultaatiopuhelin (Arkisin klo 9-15, vain viranomaiskäyttöön): 0295 449299
- **Ankkuritiimien työntekijöiden tarkemmat yhteystiedot:**
<https://ankkuritoiminta.fi/ankkuritoiminta-eri-poliisilaitoksilla#lounais-suomi>
- **Henkilöstöllä on myös oikeus ilmoittaa poliisille oppilaan henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot salassapitosäännöksistä riippumatta.**
- Mikäli oppilas vahingoittaa itseään esimerkiksi viiltelemällä tai vastaavalla tavalla, ilmoitetaan asiasta oppilashuollon henkilöstölle välittömästi. Käytössä on toimintaohje viiltelykäyttäytymiseen puuttumiseksi kouluilla. Ohje löytyy Peda.netistä oppilashuollon sivulta: <https://peda.net/rauma/oppilashuolto>.
- Oppilaan radikalisoitumisen liittyvän huolen havainnoimiseksi tehty ohjeistus löytyy sivulta <https://peda.net/rauma/mk/sk>.
- ”Tasa-arvotyö on taitolaji”: OPH:n julkaisema opas, jonka avulla voi perehtyä tarkemmin tasa-arvotyöhön. http://www.oph.fi/julkaisut/2015/tasa_arvotyö_on_taitolaji.
- Koulu vailla vertaa: Rauhankasvatusinstituutin oppaasta saat tukea suunnitelmalliseen yhdenvertaisuustyöhön: https://maailmankoulu.fi/wp-content/uploads/2018/02/yhdenvertaisuus_opas_web.pdf
- **Ei kaikelle väkivallalle** –sivustolta löytyy materiaalia, joka tarjoaa tutkittua tietoa ja keinoja kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäisemiseen, niiden tunnistamiseen ja niihin puuttumiseen varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja ammatillisessa sekä lukiokoulutuksessa. Mm. 15-osainen lyhytvideosarja sekä ohjeita rehtoreille.

Videoissa on tekstitys suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

- Ohjeet rehtorille: [Ohjeet esi- ja perusopetuksen rehtorille: Kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan puuttuminen ja tapausten seuranta \(oph.fi\)](#)

Häirinnän puuttumisen lomake

Häirinnän, syrjinnän, väkivallan ja kiusaamiseen puuttumisen lomake löytyy peda.netistä. <https://peda.net/rauma/oppilashuolto/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnittelu/lomake-hairinta-syrjinta-vakivalta-ja-kiusaaminen2>. Lomakkeella ilmoitetaan kaikenlaisesta häirinnästä, syrjinnästä, väkivallasta tai kiusaamisesta, joka on ilmennyt koulussa tai koulumatkalla.

Lomakkeen voi täyttää sähköisesti tai käsin, mutta täytetyt lomakkeet arkistoidaan toistaiseksi paperiversioina. Lomake sisältää salassa pidettävää tietoa, jota tulee säilyttää salassapitosäädösten mukaisesti. Koulujen tulee itse huolehtia, että lomakkeet säilytetään asiaankuuluvasti. Esimerkiksi

Häirinnän puuttumisen lomakkeiden säilytys

- *Koulut kirjaavat tänne, missä ja miten täytetyt lomakkeet säilytetään asiaankuuluvasti.*

tulosteina kansiossa, lukolisessa, paloturvallisessa kaapissa, arkistoituna aakkosjärjestyksessä sukunimen mukaan, luokiteltuna ilmoituksen syyn mukaan.

Koulujen täytettävä osuus - erillisenä

Koulun nimi: kirjoita tähän teidän koulun nimi

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyön vastuuhenkilöt:

- Kuka/ ketkä vastaavat koulullanne yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyöstä?
- Ketkä kuuluvat työryhmään?
- Onko työlle suunniteltu valmis prosessi?
- Onko ryhmässä edustajia sekä henkilöstöstä että oppilaista, eri-ikäisiä ja eri sukupuolten edustajia sekä mahdollisia vähemmistöjen edustajia?

Selvitys nykytilasta: Selvitys koulun tilanteesta:

- Miten koulun nykyistä tilannetta on selvitetty ja minkälaisia asioita on ilmennyt?
- Kartoitetaanko oppilaiden ja henkilökunnan näkemyksiä siitä, miten suunnitelma toteutuu koulussa ja mitä he haluaisivat siihen liittyen muuttaa (menetelminä mm. kyselyt, kirjoitelmat, keskustelut, videointi, draama, pelit)?
- Minkälainen on koulun ilmapiiri?
- Miten tämä suunnitelman toteutuu:
 - o opetuksessa?
 - o arvioinnissa?
 - o opetusmateriaalien valinnassa?
 - o opinto-ohjauksessa?
 - o oppilasvalinnassa?
 - o Valinnaisaineryhmissä?
- Miten koulussanne huomioidaan sukupuolten oppimiserot?
- Miten yleistä koulussanne on sukupuoleen perustuvan ja seksuaalisen häirinnän kokeminen?
- Miltä fyysinen ympäristö näyttää sukupuolinäkökulmasta?
- Mitkä asiat edistävät/ estävät suunnitelman toteutumista koulussanne?

Tavoite työskentelylle:

- Millainen on ajatuksenne omasta, tämän suunnitelman mukaisesta koulustanne?
- Tähän voitte lyhyesti kuvata ne periaatteet, jotka ovat teille koulussanne tärkeitä.

Toimenpiteet edistämiseksi: (koulu- ja luokka/ryhmä- sekä yksilötasolla)

- Miten aiotte koulussanne edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, purkaa sukupuolittuneisuutta ja puuttua edellisessä kohdassa ilmenneisiin epäkohtiin?
- Realistista on ottaa toimenpiteiksi 1-2 asiaa kerrallaan, jotta ratkaistavaksi ei tule liian montaa asiaa kerralla.
- Mielellään tähän kohtaan kirjataan arkipäiväisiä tekoja, kuten teema-päiviä, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa tukevien oppimiskokonaisuuksien tekemistä ja oppiainesisältöjä, tasa-arvoa huomioivia ryhmäjoollisia asioita, toimia poikien oppimistulosten parantamiseksi, huomioidaan koulun arjessa (esim. lomakkeissa/kyselyissä) oppilaiden ja perheiden sukupuolisen moninaisuuden
- tai miten aiotte viettää tasa-arvon päivää koulullanne 19.3. tai syrjinnän vastaista viikkoa (12).
- kiva –toiminnan koulukohtainen toimintamalli

Seuranta ja arviointi

- *Kuinka usein ja millä tavoin tilannetta työstetään ja seurataan?*
- *Aiemmin suunniteltujen toimenpiteiden tuloksellisuuden ja yhdenvertaisuus ja tasa-arvotyön kokonaisuuden edistymisen arviointi*

Suunnitelma tulisi päivittää ja tilannetta/tilanteen edistymistä arvioida vähintään vuosittain

Tiedottaminen ja jalkauttaminen

- *Miten yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo työstä, toimenpiteistä ja tuloksista tiedotetaan henkilöstöä, oppilaita, huoltajia ja mahdollisia yhteistyökumppaneita?*
- *Miten suunnitelma jalkautetaan toimenpiteitä osaksi arkea?*

Häirinnän puuttumisen lomakkeiden säilytys

- *Koulut kirjaavat tänne, missä ja miten täytetyt lomakkeet säilytetään asiaankuuluvasti.*